

בס"ד. שיחת ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון, ה'תשל"ב.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין.

א. יום הש"ק זה הוא שבת מברכים חודש מרחשון, וגם שבת בראשית, וגם השבת שלאחרי שמח"ת — שלכאורה הם ג' ענינים שונים וחשובים שכל אחד מהם קובע ברכה לעצמו, ואעפ"כ נפגשים כולם באותו שבת.

כלומר: מדובר אודות ג' ענינים שונים לכאורה,

— ועל הסדר: לכל לראש — השבת שלאחרי שמח"ת, כי, בשמח"ת קורין פרשת "וזאת הברכה" ומסיימים את התורה (ולכן "עושין בו סעודת משתה לגמרה של תורה"), וא"כ, הרי זה ענין שכולל את כל השנה הקודמת שבה קראו בתורה מ"בראשית" עד "וזאת הברכה", ולכן הרי זה הענין הראשון;

ולאח"ז בא הענין של שבת בראשית — התחלת הקריאה בתורה מחדש מ"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", שבזה מתחילים את השנה החדשה,

ולאח"ז בא הענין דשבת מברכים חודש מרחשון — שזהו ענין שקשור כבר עם חודש מרחשון, והיינו, שעם היותו עדיין בחודש תשרי, הרי זה כפי שחודש מרחשון ישנו כבר בחודש תשרי, ולא כמו שבת בראשית שהו"ע ששייך עדיין לחודש תשרי —

אבל אעפ"כ, כיון שכולם נפגשים באותו שבת, הרי מובן, שיש קשר ושייכות ביניהם, ולכן נפגשים כולם באותו שבת.

ובפרט שפגישתם באותו שבת הו"ע שישנו בכל שנה ושנה — כמדובר כמ"פ בהתוועדויות האחרונות שמצד השינויים בקביעות השנים, יש ענינים שלפעמים נפגשים ביחד ולפעמים הם בזמנים שונים, אבל יש ענינים שהם בשוה בכל השנים, כמו ג' הענינים הנ"ל, השבת שלאחרי

(1) רמ"א או"ח סתרס"ט — על יסוד וראה גם תו"מ — יין מלכות ח"א ע' 22 דברי הילקוט (יל"ש מלכים-א רמז קעה. הערה 27. וש"נ).

שמח"ת, שבת בראשית ושבת מברכים חודש מרחשון, שבכל שנה ושנה, באיזה קביעות שתהי', הרי הם נפגשים ביחד.

ולהעיר, שגם ענינים שנפגשים ביחד רק לפעמים, הרי זה מורה על השייכות שביניהם, וכמו בנוגע ליו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת או סוכות שחל בשבת, שמצד הקביעות בשבת נעשה שינוי בעניני ר"ה או סוכות², שזהו מצד הקשר והשייכות שבין ענינים אלו, אע"פ שרק לפעמים נפגשים ר"ה או סוכות ביחד עם שבת, ולא בכל שנה; ועאכו"כ בנוגע לענינים שנפגשים ביחד תמיד, שאז מודגש יותר הקשר והשייכות שביניהם.

וע"ד מ"ש רבינו הזקן בלקו"ת³ בנוגע לפרשת אתם נצבים, ש"פרשה זו קורין לעולם קודם ר"ה" — הנה אף שלכאורה הם שני ענינים שונים, שהרי קריאת פרשת נצבים הו"ע השייך לקריאת התורה, שזהו ענין בפ"ע מהענין דר"ה,

— ובפרט ע"פ דברי הגמרא במסכת מגילה⁴ בנוגע ל"בני מערבא" "דמסקי לדאורייתא בתלת שנין", כמובא גם ברמב"ם⁵ ש"יש מי שמשלים את התורה בשלש שנים" (או שלש וחצי שנים⁶), ובמילא, לא בכל שנה (או לעולם לא) יקראו פרשת נצבים לפני ר"ה —

הרי לאחרי שנקבע "המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלמין את התורה בשנה אחת"⁵, שעפ"ז הנה בכל שנה ושנה קורין פרשת נצבים קודם ר"ה (כהסימן שהובא בטור⁷ מדברי הגאונים), בהכרח לומר שיש קשר ושייכות ביניהם, כפי שמבאר רבינו הזקן בארוכה בלקו"ת³.

ועד"ז מובן בנוגע לג' הענינים שביום הש"ק זה, שבת שלאחרי שמח"ת, שבת בראשית, ושבת מברכים חודש מרחשון — שכיון שנפגשים ביחד (לא רק לפעמים, אלא) בכל שנה ושנה, בהכרח לומר שיש קשר ושייכות ביניהם.

ב. ובפרטיות יותר:

הענין הראשון הוא — כאמור לעיל — השבת שלאחרי שמח"ת, שבו עולים כל הענינים שבששת הימים שלפני השבת, שביניהם גם שמע"צ ושמח"ת.

(2) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, א ואילך.

(5) הל' תפלה רפי"ג.

(6) חילוף מנהגים בין א"י ובבל אות מח.

(7) אר"ח סוסתכ"ח.

(3) ר"פ נצבים.

(4) כט, ב.

והענין בזה:

בנוגע לשבת הראשון שלאחרי ששת ימי בראשית נאמר⁸ "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם", והיינו, שכל הענינים שנבראו בששת ימי בראשית נתעלו בעילוי שבאין ערוך — כמובן מהענין ד"ויכולו", מלשון כליון⁹, היינו, שלא זו בלבד שנעשה מבורר ומזוכך רוחני וקדוש יותר, אלא שמתבטל ממציאותו הקודמת ונכלה לגמרי;

ומובן גם מהפירוש השני ב"ויכולו", מלשון תענוג¹⁰ [ועפ"ז מבואר¹¹ מ"ש¹² "חמדת ימים אותו קראת" (דלכאורה היכן מצינו שהקב"ה קרא ליום השבת "חמדת ימים"), שזהו מ"ש "ויכולו גו", מלשון תענוג] — שהרי כח התענוג הוא לא רק כח נעלה בנפש, אלא הוא באופן של הבדלה מכל כחות הנפש, וא"כ, העלי' דשמים וארץ וכל צבאם לבחי' התענוג היא עלי' שבאין ערוך.

וכן הוא בכל שבוע ושבוע — שכל הענינים של ששת ימי החול שלפני השבת מתעלים ביום השבת בעילוי שבאין ערוך, שלכן אומרים בכל שבת "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם" — אף שלכאורה הרי זה ענין שאירע בשבת הראשון שלאחרי ששת ימי בראשית, ומהי שייכותו לכל שבת עכשיו, אלפי שנים לאח"ז — כיון שבכל שבת נעשה הענין ד"ויכולו" מחדש, כמו בשבת הראשון.

וטעם הדבר — לפי שבכל יום מששת ימי השבוע מתחדשת הבריאה שהיתה ביום זה בששת ימי בראשית: ביום ראשון מתחדשת הבריאה שהיתה ביום ראשון דששת ימי בראשית, וכן בשאר ימי השבוע, — נוסף על מ"ש¹³ "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", ויתירה מזה: כתורת הבעש"ט¹⁴ על הפסוק¹⁵ "לעולם ה' דברך נצב בשמים", שבכל רגע ורגע¹⁶ מהוה דבר ה' את כל העולם וכל הנבראים שבו מאין ליש —

וכיון שבכל שבוע מתחדשים השמים והארץ וכל צבאם, כמו בששת ימי בראשית — אומרים בכל שבת "ויכולו השמים והארץ וכל

ע' 383. וש"נ.

(12) נוסח תפלת שבת.

(13) נוסח ברכות ק"ש.

(14) תניא שעהיחודה"א בתחלתו.

(15) תהלים קיט, פט.

(16) ראה גם לעיל ריש ע' 106. וש"נ.

(8) פרשתנו ב, א.

(9) ראה אוה"ת עה"פ (כרך א — מב, ב ואילך).

(10) ראה אוה"ת שם (כרך ג — קח, א ואילך).

(11) ראה מחזור ויטרי תפלת שבת סק"ג. בעה"ט עה"פ שם, ב. וראה גם תו"מ חס"ב

צבאם", שכל עניני שמים וארץ שנתחדשו בשבוע זה בששת ימי החול שלפני השבת, מתעלים ביום השבת, כמו בשבת הראשון שלאחרי ששת ימי בראשית.

[ולכן אומרים בכל יום ראשון בשבוע "היום יום ראשון בשבת", אע"פ שכבר עברו עשרות אלפי ימים מ"יום ראשון" — כיון שבכל שבוע ושבוע מתחיל סדר זמנים חדש¹⁷].

ומזה מובן גם בנוגע לשבת שלאחרי שמח"ת, שכל הענינים שהיו בשבוע זה, שביניהם גם שמע"צ ושמח"ת, מתעלים בעילוי שלא בערך בשבת זה.

ולאח"ז ישנו הענין השני — שבת בראשית, שבו מתחילים לקרוא מחדש מהתחלת התורה: "בראשית ברא אלקים".

והענין בזה — שתיבת "בראשית", שהיא התיבה הראשונה שבתורה, כוללת את כל התורה כולה, כמובן מהענין דראשי-תיבות, שהאות הראשונה של התיבה כוללת את כל התיבה.

וע"ד שמצינו בנוגע להתחלת מ"ת: "אנכי ה' אלקיך"¹⁸, שתיבת "אנכי" כוללת את כל התורה¹⁹, כמרומז בר"ת ד"אנכי": "אנא נפשי כתבית יהבית"²⁰, והיינו, שתיבת "אנכי" נתן הקב"ה ("יהבית") כל התורה כולה; ומזה מובן גם בנוגע לתיבת "בראשית" שהיא התיבה הראשונה שבתורה, שבה נכללת כל התורה כולה, עד "לעיני כל ישראל". וכיון שבשבת בראשית מתחילים לקרוא "בראשית ברא אלקים", נמצא, שאז מתחיל אופן חדש בלימוד התורה.

ולאח"ז בא הענין השלישי — שבת מברכים חודש מרחשון, שזהו ענין בפני עצמו.

ולכאורה אינו מובן: מהו הקשר והשייכות שבין ג' ענינים אלו, שבגלל זה נפגשים יחדיו בכל שנה ושנה?!

ג. ויובן בהקדם ביאור הענין הראשון — העילוי שנפעל בשמח"ת בשבת שלאחרי:

לכאורה אינו מובן: מה שייך תוספת עילוי בשמח"ת — הרי בשמח"ת יש שמחה גדולה ביותר, וכמדובר בהתוועדות דשמח"ת²¹

17) ראה לקו"ת שה"ש כה, סע"א. ובכ"מ. 20) שבת קה, א (לגירסת הע"י).

18) יתרו כ, ב. 21) שיחת יום שמח"ת ס"ד (לעיל ע')

19) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 382. וש"נ. 108). וש"נ.

שזוהי שמחה נעלית יותר אפילו משמחת בית השואבה, ש"לא היו עושין אותה .. כל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין וכו'. .. אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע"²², ואילו בשמח"ת שמחים ומשמחים כל בני"ל לא חילוקים; ועאכו"כ שהשמחה דשמח"ת גדולה יותר מ"מועדים לשמחה" בכלל, ועאכו"כ שהיא גדולה יותר מכללות הענין דעבודת ה' בשמחה ("עבדו את ה' בשמחה"²³) במשך כל השנה כולה; וא"כ, איך שייך שיתוסף בזה עילוי בשבת שלאחרי שמח"ת?!

ויובן ע"פ האמור לעיל (ס"ב) בנוגע לענין עליית כל עניני השבוע לבחי' התענוג, שזהו"ע ד"ויכולו גו", מלשון תענוג — שכח התענוג הוא לא רק נעלה יותר מכל שאר כחות הנפש, אלא הוא גם בהבדלה מכל כחות הנפש (כולל גם ענין השמחה), ועד שיש לו שליטה על כל עניני האדם, ובכחו לשנותם מן הקצה אל הקצה, ולדוגמא: שיתענג מענין של תענית שבדרך כלל הוא היפך התענוג, כפי שמצינו להלכה שמותר להתענות תענית חלום בשבת, אע"פ שבשבת צ"ל ענין העונג ("וקראת לשבת עונג"²⁴), שבדרך כלל הרי זה ע"י עניני אכילה ושתי' שהאדם מתענג מהם, כי, "התענית הזה תענוג הוא לו"²⁵.

ועד שכח התענוג יכול לפעול שינוי גם בגוף האדם, כמ"ש²⁶ "שמועה טובה תדשן עצם", וכסיפור הגמרא במסכת גיטין²⁷ שהתענוג מ"שמועה טובה" פעל גידול העצם כפשוטו (ועד"ז בנוגע להיפך התענוג) — שזהו דבר שלא מצינו דוגמתו בשאר כחות הנפש, וכמו שכל שפועל על המדות, שכאשר מתבונן בשכלו אזי מתעורר ברגש לדבר זה, ועד שנמשך גם למטה מזה כו', אבל לא מצינו שהשכל יפעל על העצם; ורק בנוגע לכח התענוג ישנו הענין ד"שמועה טובה תדשן עצם".

והדיוק בזה — שבגוף גופא פועל התענוג על העצם, שזהו חלק הגוף שענין הצמיחה והגידול שבו הוא באיטיות הכי גדולה, והיינו, לא כמו שערות שהצמיחה והגידול שלהם היא במהירות [וכפי שמצינו שה"מלך מסתפר בכל יום"²⁸, שמזה מובן, שבכל יום יש צמיחת וגידול השערות בשיעור מסויים שיכול להנטל במספרים], וגם לא כמו בשר

(22) רמב"ם ה' לולב פ"ח הי"ד.

(23) תהלים ק, ב.

(24) ישעי' נח, יג.

(25) שו"ע אדה"ז אר"ח סרפ"ח ס"ג. מלכים פ"ב ה"ה. וראה גם שו"ע אדה"ז שם

ושי"נ. סר"ס בקו"א (א).

(26) משלי טו, ל.

(27) נו, ב.

(28) תענית יז, א. ושי"נ. רמב"ם ה'.

הגוף, שהצמיחה והגידול שלו אינו במהירות כמו בשערות, אבל גם לא באיטיות כמו עצם, שהצמיחה והגידול שלו נמשכת זמן רב ביותר; ואעפ"כ, בכח התענוג לפעול שגם בעצם יהי' ענין של צמיחה וגידול ברגע אחד!

וענין זה אינו באופן של סדר והדרגה, שמענין התענוג נמשך תחלה בשכל ומדות, ועד שנמשך בגוף, אלא באופן שמהתענוג נמשך ישירות לעצם, ללא הפסק, ופועל בו מיד צמיחה וגידול.

וכיון שעד כדי כך גדלה מעלת התענוג, הרי מובן, שככל שתגדל מעלת השמחה דשמח"ת, אין זה מגיע לגודל העילוי שנפעל בשמח"ת מצד העלי' לבחי' התענוג, שזהו עילוי שבאין ערוך.

ד. וענין זה (העילוי שנעשה בשבת שלאחרי שמח"ת) קשור גם עם הענין השני — שבת בראשית:

ובהקדם סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁹ אודות סדר ההנהגה של אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בנוגע לעליות ד"חתן תורה" ו"חתן בראשית" בשמח"ת, שבתחילה הי' הסדר שבשנה אחת הי' אחד מהם עולה ל"חתן תורה" ואחד מהם ל"חתן בראשית", ובשנה הבאה, הנה זה שבשנה שעברה עלה ל"חתן תורה" — עלה ל"חתן בראשית", וזה שבשנה שעברה עלה ל"חתן בראשית" — עלה ל"חתן תורה"; ובסופו של דבר נקבע הסדר, שבכל שנה הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר עולה ל"חתן תורה", וכ"ק אדנ"ע הי' עולה ל"חתן בראשית",

ונתבאר טעם הדבר, שזהו מצד החשיבות המיוחדת של פרשת בראשית שהיא הפרשה הכי ארוכה בתורה³⁰ — לא בנוגע למספר הפסוקים, אלא בנוגע לשטח הזמן שנכלל בפרשה זו — מבריאת אדה"ר עד לזמן המבול בדורו של נח, שזהו ריבוי דורות, וכולל משך זמן ארוך ביותר: א'תנ"ו שנים — שלא בערך יותר ממשך הזמן שבשאר פרשיות התורה. ובגלל חשיבות זו שבפרשת בראשית, נקבע הסדר, שכ"ק אדנ"ע, שהוא הנשיא, יעלה ל"חתן בראשית".

וצריך להבין: מהי החשיבות המיוחדת של פרשה הכי ארוכה בתורה בשייכות לנשיא בישראל — הרי יש סברא לומר להיפך, שהמעלה של "חתן תורה", סיום כל התורה כולה, שייכת יותר לנשיא בישראל!?

(29) ראה גם תו"מ — רשימת היומן ע' (30) ראה גם שיחת יום שמח"ת תשכ"ח ס"ד (תו"מ חנ"א ס"ע 169). וש"נ.
קסד. וש"נ.

ה. והביאור בזה:

"נשיא — זה מלך" (כדאיתא בגמרא במסכת הוריות³¹ בנוגע לקרבן נשיא).

והנה, המלך מצד עצמו — "משכמו ומעלה גבוה מכל העם"³², ובלשון החסידות³³, שהוא מנושא בעצם, בהתנשאות עצמית שלמעלה מהתנשאות על העם, ולכן יש צורך לעורר את הרצון למלוכה ע"י הכתרת המלך (שזהו"ע ד"תמליכוני עליכם"³⁴), שאז נעשית השייכות של המלך עם העם להיות מלך עליהם. ואעפ"כ, לא נשאר המלך בדרגתו כפי שהוא מרומם ומובדל מהעם, אלא יורד להתעסק עם העם להנהיג אותם כו'.

ועפ"ז יש לבאר השייכות של הנשיא ל"חתן בראשית" דוקא (ולא ל"חתן תורה") — כיון שהנשיא צריך שתהי' לו שייכות (לא רק לתורה ותו לא, אלא) גם לעולם, לירד ולפעול בעולם, עליו נאמר "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ",

— וכמבואר בחסידות³⁵ ש"ראשית" קאי על חכמה ("בחוכמתא"³⁶), וב' ראשית ("בראשית")³⁷ הם ב' הדרגות שבחכמה: חכמה עילאה וחכמה תתאה (מלכות)³⁸, וכל זה הוא עדיין בעולם האצילות; ו"את השמים ואת הארץ" כולל את כל שאר הענינים עד כפי שהם למטה בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו —

ובזה גופא — לפעול בשטח זמן היותר ארוך, לא רק בכמות, אלא גם באיכות, כמודגש בפרשת בראשית שכוללת (לא רק זמן היותר ארוך בכמות, אלא גם) מצבים שונים מן הקצה אל הקצה: ממעמד ומצב ד"ויאמר אלקים יהי אור"³⁹, שזהו האור שנברא ביום ראשון שהי' באופן נעלה כל כך עד שלא הי' העולם ראוי להשתמש בו⁴⁰, ועד למעמד ומצב של העלם והסתר וחושך (לא רק שלא הי' האור היותר נעלה שאין העולם ראוי להשתמש בו, אלא לא הי' אפילו אור סתם, ואפילו לא אור שהוא

תרג"ה ריש ע' יא. תש"ב ע' 43. תו"מ חנ"ט

ע' 198. ועוד.

(36) תרגום ירושלמי ריש פרשתנו.

(37) פרש"י ורמב"ן שם.

(38) ראה זח"א לא, ריש ע"ב.

(39) פרשתנו א, ג.

(40) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ג) ערך

אור שנברא ביום ראשון (ס"ע תקיז ואילך).

וש"נ.

(31) יו"ד, א. יא, א.

(32) שמואל"א ט, ב. וראה אוה"ת וירא

(כרך ד) תשסד, ב. שה"ש (כרך ב) ע' תיד

ואילך. ועוד.

(33) ראה המשך תער"ב ח"א פרל"א

ואילך.

(34) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

(35) ראה אוה"ת תבוא ע' תתרלד. סה"מ

תר"ל ותרל"ד בתחלתם. תר"ן ריש ע' שכה.

שלילת החושך בלבד), עד כדי כך שעלה ברצון ה' שיהי' היפך ענין הבריאה, ע"י המבול כו'.

אמנם, הקריאה בתורה בשעה שהנשיא עולה לתורה ל"חתן בראשית" היא — לא עד סיום הפרשה ששם מדובר אודות זמן המבול, אלא רק עד "והנה טוב מאד וגו'"⁴¹, "ויכולו השמים וגו'"⁹:

על הפסוק⁴¹ "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", אמרו רז"ל: "טוב זה יצר טוב"⁴² או "מלאך חיים"⁴³, "מאד זה יצר הרע"⁴², או "מלאך המות"⁴³, והיינו, שכאשר ישנו יצ"ט בלבד, הרי זה רק מעמד ומצב של "טוב", ודוקא כשישנו גם יצה"ר, ומהפכים אותו לטוב, אזי נעשה (לא רק "טוב" סתם, אלא) "טוב מאד"; ועד שנעשית העלי' לבחי' התענוג — "ויכולו גו'".

וזהו הענין שהנשיא עולה לתורה ל"חתן בראשית" — להורות על פעולתו בעולם להפוך את הענינים הבלתי-רצויים דיצה"ר ומלאך המות (שמהם בא חושך המבול כו'), שעיי"ז נעשה העולם במעמד ומצב ד"טוב מאד", ועד להשלימות דבחי' התענוג.

ועפ"ז מובן הקשר והשייכות של ב' הענינים הנ"ל, השבת שלאחרי שמח"ת, ושבת בראשית — כי, בשבת שלאחרי שמח"ת נעשית העלי' דשמח"ת לבחי' התענוג, וענין זה נמשך אח"כ בקריאה דשבת בראשית, להמשיך בחי' התענוג למטה לפעול בעולם לשנותו ולהעלותו עד לבחי' התענוג.

ו. וזהו גם הקשר עם הענין השלישי שביום הש"ק זה — שבת מברכים חודש מרחשון:

חודש מרחשון הוא החודש הראשון שבו ממשיכים בני' מברכתו של הקב"ה ע"י עבודתם — כמובן מהמדובר לעיל⁴⁴ אודות תורת הבעש"ט⁴⁵ על הפסוק⁴⁶ "אתם נצבים היום": "החודש השביעי, שהוא החודש הראשון לחדשי השנה, הקב"ה בעצמו מברכו בשבת מברכים שהוא השבת האחרון דחודש אלול, ובכח זה ישראל מברכים את החדשים יא פעמים בשנה".

44) שיחת ש"פ נצבים בתחלתה (ת"מ)

45) חס"ה ע' 216 ואילך. וש"נ.

46) ראה כש"ט בהוספות סמ"א. וש"נ
נעתק ב"היום יום" כה אלול).

47) ר"פ נצבים.

41) שם, לא.

42) ב"ר פ"ט, ז. קה"ר פ"ג, יא (ג).

43) ב"ר שם, י"ד. זהר ח"א יד, א. ח"ב

סח, ב.

ולכאורה אינו מובן: איך יתכן שעבודת התחתונים תגיע למקום שממנו נמשכת ברכתו של הקב"ה בעצמו — הרי זה מקום שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות, ולמעלה מיכולת התחתונים להגיע ולהמשיך משם ע"י עבודתם?!

אך הענין הוא — שזהו מצד התענוג של הקב"ה בעבודת התחתונים, שהרי "נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"⁴⁷, ש"נתאוהו" הו"ע התענוג, וכיון שענין הדירה בתחתונים נעשה ע"י עבודת בני", לכן רוצה הקב"ה ומתענג מעבודת בני", כמ"ש⁴⁸ "למעשה ידיך תכסוף", והרי "כוסף" הו"ע התענוג; ומצד התענוג של הקב"ה בעבודת בני", יכולים בני" להמשיך ע"י עבודתם מברכתו של הקב"ה שלמעלה מסדר ההשתלשלות כו'.

וע"פ הפתגם הידוע של רבינו הזקן⁴⁹: "אויף אַ תאוה איז קיין קשיא", מובן, שאין זה באופן שענין התענוג מתרץ ומבאר כיצד יכולה להיות ההמשכה, אלא באופן שמלכתחילה אין מקום לקושיא בדבר! וזהו הקשר והשייכות של ג' הענינים שביום הש"ק זה, שכולם קשורים עם ענין התענוג.

ז. וההוראה מזה — שהרי כוונת הדיבור היא בשביל ה"בכץ": לא מספיקה העובדה שבשמח"ת רוקד יהודי עם הס"ת באמיתיות כו', ולא מספיקה גם העלי" של שמח"ת לבחי' התענוג, אלא מתענוג זה צריך להמשיך אח"כ ב"בראשית ברא אלקים גו'", החל מענין הקריאה בתורה, היינו, להמשיך את ענין התענוג בלימוד התורה שמתחיל מחדש, שהלימוד יהי' באופן של הרחבה, כפי שנדרש מצד ענין התענוג, ובאופן ש"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"⁵⁰, שיומשך גם בקיום המצוות, ועד להמשכה בעולם, שהרי ע"י הקריאה בתורה בשבת בראשית נעשה ענין של התחדשות בכללות הבריאה, ולא רק באופן של חידוש הישנות, אלא חידוש ממש, ועד להמשכת ענין התענוג בגשמיות העולם כפשוטו — כמרומז בענין דשבת מברכים חודש מרחשון, שהרי "מרחשון" הוא מלשון "כמר

49) אוה"ת בלק ע' תתקצו. המשך תרס"ו בתחלתו. סה"מ תש"ב ע' 34. לקו"ש ח"ו ע' 21. ועוד.

50) קידושין מ, ב. וש"נ.

47) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

48) איוב יד, טו. וראה של"ה שער הגדול (כט, ב ואילך) בארוכה.

(טיפה) מדלי"י⁵¹, ע"ש התחלת ירידת טיפות הגשמים⁵², והרי ענין הגשמים מורה על השפעת הגשמיות, כתורת הבעש"ט⁵³ על הפסוק⁵⁴ "ונתתי גשמיכם בעתם".

ונקודת הדברים — שכל עניני העבודה צריכים להעשות מתוך תענוג, והיינו, שלא די בקבלת עול בלבד, שזוהי אמנם "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" (כמ"ש רבינו הזקן בתניא⁵⁵), אבל עדיין אין זה תכלית ושלימות העבודה, שצריכה להיות באופן שיש בה גם תענוג,

— וכפתגם אדמו"ר מהר"ש⁵⁶ אודות החילוק שבין רצון לתענוג, שרצון מכריח, כמו גזירה שמקיימים מתוך קבלת עול, ואילו תענוג הוא באופן שמתאחד עם הענין, שלכן רוצה בעצמו לעשות כן —

והיינו, שהביטול והקב"ע הם באופן נעלה כ"כ עד שמתענג מזה, כמבואר בהמשך תרס"ו⁵⁷ בענין מדריגת "עבד נאמן", שמתבטל ממציאותו לגמרי, עד שכל מציאותו אינה אלא מציאות האדון, ולכן מתענג בעבודתו, כיון שהתענוג של האדון נעשה התענוג שלו.

וכיון שענין התענוג פועל על כל הכחות שלו, כאמור לעיל (ס"ג) בענין "שמועה טובה תדשן עצם", ועד להפירוש הנוסף ב"תדשן עצם", שקאי על עצם הנפש⁵⁸, והיינו, שעיי"ז לוקחים את עצם הנפש — הרי התוצאה מזה בנוגע לפועל היא שנעשה חידוש בלימוד התורה באופן אחר לגמרי,

וע"י לימודו בתורה הרי הוא בורא עולם חדש — "שמים חדשים וארץ חדשה"⁵⁹ — בנוגע לעצמו, גופו ונפשו הבהמית וד' אמותיו, ועד לכל העולם כולו, כמ"ש⁶⁰ "ואשים דברי בפיך גו' לנטוע שמים וליסוד ארץ",

וזוהי ההכנה לקיום היעוד⁶¹ "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני גו' כן יעמוד זרעכם ושמכם", לעתיד לבוא, בגאולה האמיתית והשלימה, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

(51) ישעי' מ, טו. ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שנה.
 (52) ראה פר"ח לשו"ע אה"ע סקכ"ו וש"נ.
 (53) סוס"ז. וראה גם תו"מ חנ"ח ע' 278. וש"נ.
 (54) ראה כש"ט סוסר"ז. וראה גם לעיל ע'
 (55) 42. וש"נ.
 (56) ראה גם או"ת להה"מ סש"ח.
 (57) ע' שי ואילך.
 (58) ישעי' סה, יז.
 (59) שם נא, טז.
 (60) שם סו, כב.
 (61) בחוקותי כו, ד.
 (55) רפמ"א.

ח. בהמשך להאמור לעיל שזהו השבת שלאחרי שמח"ת, הנה כאן המקום להודיע בשורה טובה⁶² — שיש הזזה לטובה בנוגע להמדובר כמ"פ⁶³ שלא נוגע לאף אחד מה שלפעמים אומרים בהתוועדות דבר שלכאורה הרי זה להיפך ממה שכתוב כו'.

פרטי הדברים בנוגע להמדובר: (א) במאמר ד"ה אתם נצבים היום כולכם⁶⁴ אודות החילוק בין עיגולים ליושר, (ב) בהתוועדות דיום שמח"ת בענין⁶⁵ "בזעת אפיך תאכל לחם"⁶⁶, (ג) ובענין⁶⁷ י"ד הסעודות שבסוכה "אחת ביום ואחת בלילה"⁶⁸, בשייכות לענין ה"מן" — נכלל כל ענין במקומו.

ובסיום הדברים קישר כ"ק אדמו"ר שליט"א ג' ענינים הנ"ל באמרו: כללות ענין המן — שאף שלמטה ירד בימות החול ולא בשבת, הנה המשכת הברכה מלמעלה היתה בשבת דוקא⁶⁹ — הוא "לחם מן השמים"⁷⁰ (שדוגמתו בעבודה הו"ע לימוד התורה, מלמעלה למטה), שבו לא שייך הענין ד"בזעת אפך תאכל לחם" שנאמר בנוגע ללחם מן הארץ שבא ע"י עבודת האדם — "לעבדה ולשמרה"⁷¹, כדי שלא יהי' "נהמא דכיסופא"⁷² (שלכן התלוננו על המן, כיון שלא רצו נהמא דכסופא), ובעבודה הרוחנית הו"ע התפלה, "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"⁷³, מלמטה למעלה.

וכיון שזהו ענין של גילוי אור מלמעלה, לכן הסדר בזה מתחיל מענין היום (אור) — "אחת ביום ונאח"כ) אחת בלילה".

וענין זה נשתלשל מ"אחת למעלה ושבע למטה"⁷⁴: "אחת למעלה" — בחי' שלמעלה מסדר השתלשלות, ו"שבע למטה" — ההמשכה בשבעת המדות כו'.

(69) ראה זח"ב סג, ב. פח, א. אוה"ת בשלח ע' תרלח"ט. המשך תער"ב ח"ב ע' א"סא. ע' א'פד. ועוד.
(70) בשלח טז, ד.
(71) פרשתנו ב, טו.
(72) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקר"ת צו ז, רע"ד. ובכ"מ.
(73) ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. תקר"ז תמ"ה (פג, א).
(74) יומא נג, ב (במשנה). רמב"ם הל' עבודת יוה"כ פ"ג ה"ה. נוסח ה"עבודה" דיוה"כ"פ. וראה גם תו"מ סה"מ תשרי ע' עה.

(62) ראה גם תו"מ חנ"ד ע' 63.
(63) ראה תו"מ חמ"ב ע' 90 הערה 15 (בסופה). חמ"ז ע' 213 הערה 39. חנ"ג ס"ע 324. וש"נ. חנ"ד ע' 51. חנ"ז ע' 32 הערה 99. ח"ס ע' 197 הערה 111. ועוד.
(64) דש"פ נצבים פ"ג (תו"מ חס"ה ע' 211).
(65) סכ"ה (לעיל ע' 132).
(66) פרשתנו ג, יט.
(67) שם סכ"ו ואילך (לעיל ע' 133 ואילך).
(68) סוכה כז, א.

ובכללות — הרי זו הנתינת כח והסיוע מלמעלה לעבודת האדם, כמ"ש⁷⁵ "ויפגעו בו מלאכי אלקים", ועיי"ז — "ויעקב הלך לדרכו".

* * *

ט. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה בראשית ברא גו'.

* * *

י. כרגיל ללמוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י:

על הפסוק⁷⁶ "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד", מפרש רש"י: "לפי סדר לשון הפרשה הי' לו לכתוב יום ראשון, כמו שכתוב בשאר הימים שני שלישי רביעי, למה כתב אחד, לפי שהי' הקב"ה יחיד בעולמו, שלא נבראו המלאכים עד יום ב', (ומסיים) כך מפורש בב"ר⁷⁷".

ויש בפירוש רש"י זה כמה דיוקים:

(א) לכל לראש — מהי אריכות הלשון "לפי סדר לשון הפרשה הי' לו לכתוב יום ראשון, כמו שכתוב בשאר הימים כו"?

(ב) למה במנין הימים לא מסתפק רש"י ב"שני שלישי", אלא כותב גם "רביעי"? ובפרט שבב"ר — שזהו המקור לפירוש רש"י — נאמר רק "שני שלישי", ולא נזכר "רביעי".

(ג) איך אפשר להסביר לבן חמש למקרא (לא ע"ד הדרוש, אלא) ע"פ פשוטו של מקרא שהטעם שנאמר "יום אחד" הוא לפי ש"הי' הקב"ה יחיד בעולמו" — הרי "אחד" נאמר על ה"יום", ולא על הקב"ה!?

(ד) לשם מה מציין רש"י "כך מפורש בב"ר" — הרי אין דרכו של רש"י לציין את המקורות לפירושו, אא"כ כוונתו לשלול פירוש אחר בדבריו, שלכן מציין למקור הדברים, כדי שלא יוכלו לפרש באופן אחר. וצריך להבין, איזה פירוש רוצה רש"י לשלול ע"י הציון לב"ר.

(ה) והעולה על כולנה — "קלאץ קשיא":

בהמשך הפרשה⁷⁸ נאמר "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים", "שם האחד פישון גו' ושם הנהר השני גו' ושם הנהר השלישי גו' והנהר הרביעי". וגם כאן נשאלת השאלה, שלפי

(77) פ"ג, ח"ט.

(78) ב, יו"ד ואילך.

(75) ויצא לב, ב.

(76) פרשתנו א, ה.

סדר לשון הפרשה הי' לו לכתוב "שם הראשון", כמו השני השלישי והרביעי, ולא "שם האחד"⁷⁹.

וכמו"כ מצינו בפרשת תצוה⁸⁰ בנוגע לחושן: "ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים אבן טור אודם פטדה וברקת הטור האחד", ולא "הטור הראשון", כמ"ש לאח"ז "והטור השני גו' והטור השלישי גו' והטור הרביעי".

ועד"ז בהמשך פרשת תצוה⁸¹ (וכן בפרשת פינחס⁸²) בנוגע לקרבן תמיד: "את הכבש האחד תעשה בבוקר", ולא "הכבש הראשון", כמו "הכבש השני".

ולמרות שזהו דיוק הבולט לעין, הנה למרבה הפלא לא מתעכב רש"י על פסוקים הנ"ל, כשם שמתעכב על הפסוק "יום אחד" שבפ' בראשית.

ולכאורה — ממה נפשך: אם הדיוק ד"אחד" ולא "ראשון" הו"ע הדורש ביאור בפשוטו של מקרא, הי' צריך רש"י לפרש זאת גם בפסוקים הנ"ל, או לומר "לא ידעתי" וכיו"ב.

ולהעיר, שבגמרא⁸³ מצינו טעם למ"ש⁸⁴ "לכבש האחד" (ולא הראשון), וא"כ, יש לרש"י ביאור מן המוכן, וכיון שלא הביאו, משמע, שאין זה דיוק הדורש ביאור בפשוטו של מקרא; וא"כ, מדוע הוצרך לפרש הדיוק ד"יום אחד" בפרשתנו? וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

יא. בהערות אאמו"ר על הזהר⁸⁵, מובא המאמר שבהקדמת הזהר⁸⁶ (בהמשך לענין לימוד התורה בליל שבועות, כפי שאומרים ב"תיקון ליל שבועות"): "פתח רבי שמעון ואמר, השמים מספרים כבוד אל וגו'⁸⁷, קרא דא הא אוקימנא לי', אבל בזמנא דא דכלה אתערת למיעל לחופה ביומא דמחר, אתתקנת ואתנהירת בקישוטהא בהדי חברייא דחדאן עמה כל ההיא ליליא, ואיהי חדאת עמהון, וביומא דמחר כמה אוכלוסין כמה חיילין ומשריין מתכנשיין בהדה וכו'", ומבאר:

84) תצוה שם, מ. פינחס שם, ז. ועוד.

85) לקוטי לוי"צ לזח"א ע' ד.

86) ח, א.

87) תהלים יט, ב.

79) חסר קצת (המו"ל).

80) כח, יז ואילך.

81) כט, לט.

82) כח, ד.

83) יומא לר, ריש ע"ב. וש"נ.

"אוכלוסין חיילין ומשריין", "הם במלאכים דבי"ע שיש בהם ג' בחי' שרפים חיות ואופנים, לנגד זה הוא הג' לשונות אוכלוסין חיילין ומשריין".

וכדרכו, כתב בקיצור (מצד צמצום הדיו וקוצר הגליון וכיו"ב) עיקר הענין, מבלי לפרש איזה לשון מג' לשונות "אוכלוסין חיילין ומשריין" קאי על כל א' מג' הבחי' שבמלאכים, בסמכו שיבינו זאת לבד, וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

ב. הביאור בפירוש רש"י:

עצם העובדה שהתורה כותבת "אחד" במקום "ראשון", ולדוגמא: מ"ש בנוגע לר"ה "בחודש השביעי באחד לחודש"⁸⁸, ולא "בראשון לחודש" — אינה קושיא כלל, שהרי מצינו זאת בכ"כ מקומות, כנ"ל, ו"אטו תנא כי רוכלא ליחשיב וליזיל"⁸⁹.

— לאחרי שישנו הראשון, אזי צריך לומר שני; אבל בנוגע לראשון, כאשר עדיין לא נוגע השני, אזי יכולים שפיר לומר "אחד".

ואדרבה — כמ"ש הרמב"ן כאן: "ועל דרך הפשט לא יתכן לומר "יום ראשון", בעבור שעדיין לא נעשה השני, כי הראשון קודם לשני במנין או במעלה, אבל שניהם נמצאים, וה"אחד" לא יורה על שני".

אלא שכאן שואל רש"י: "לפי סדר לשון הפרשה הי' לו לכתוב יום ראשון", כלומר, הן אמת שבנוגע ליום ראשון כשלעצמו, כאשר אין עדיין ימים נוספים, יכולים שפיר לומר "יום אחד", מ"מ, "לפי סדר לשון הפרשה" — שהמכוון אינו רק למספר ימי הבריאה, אלא בעיקר לקביעת הסדר של ימי השבוע — "הי' לו לכתוב יום ראשון, כמו שכתוב בשאר הימים כו".

ולכן מפרט רש"י "שני שלישי (ומוסיף גם) רביעי" (אף שלא נזכר בב"ר) — כי: בנוגע לבריאה דיום הרביעי מדייק רש"י מ"ש⁹⁰ "יהי מארת", "חסר וי"ו כתיב, על שהוא יום מארה ליפול אסכרה בתינוקות, הוא ששנינו⁹¹ בד' היו מתענים על האסכרה שלא תיפול בתינוקות" — שבזה מודגש שהמספר דיום הרביעי הוא לא רק בנוגע לששת ימי

90 פרשתנו א, יד.

88 אמור כג, כד. פינחס כט, א.

91 תענית כז, ב.

89 לשון הש"ס — גיטין לג, רע"א.

בראשית בלבד (שאז אין לזה שייכות ליום הרביעי בשבוע), אלא גם בנוגע לששת ימי השבוע, שלכן, בכל יום רביעי בשבוע היו מתענים כו⁹⁷.

יג. ועל זה מתרץ רש"י — "לפי שהי' הקב"ה יחיד בעולמו":

אין הכוונה⁹² שהפירוש ד"יום אחד" הוא יום שבו הי' הקב"ה יחיד (אחד מלשון יחיד) בעולמו — שהרי תיבת "אחד" קאי על ה"יום", ולא על הקב"ה (שעליו מתאים יותר הלשון "יחיד", ולא "אחד"),

אלא פירוש הדברים הוא — שהסיבה לכך שלא נאמר כאן "יום ראשון", שמורה על השייכות לשאר הימים, אלא "יום אחד", שמורה על היותו יום בפני עצמו שאינו שייך לשאר הימים, היא — "לפי שהי' הקב"ה יחיד בעולמו".

יד. ורש"י מסיים "כך מפורש בב"ר":

כוונת רש"י בציון לב"ר היא — לשלול את הפירוש בבמדב"ר⁹³, על הפסוק⁹⁴ "ויהי המקריב ביום הראשון" (שנאמר בנוגע לחנוכת המשכן והמזבח): "מהו ביום הראשון, מן היום הראשון שברא הקב"ה את העולם נתאוה לדור עם בריותיו בתחתונים, ראה היאך כתיב בבריית יום ראשון ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, יום ראשון אינו אומר, אלא יום אחד, וכשם שאמר יום אחד יאמר יום שנים יום שלשה, אלא למה אמר יום אחד, שעד שהקב"ה הי' יחידי בעולמו נתאוה לדור עם בריותיו בתחתונים, לא עשה כן, אלא כיון שהוקם המשכן והשרה בו הקב"ה שכונתו ובאו הנשיאים להקריב, אמר הקב"ה, יכתב שביום זה נברא העולם", היינו, שבהקמת המשכן פרע הקב"ה לבריית יום ראשון — שפירוש זה אינו מרומז כלל בפשוטו של מקרא.

ולכן מציין רש"י לב"ר, ששם נאמר הענין ד"יום אחד" .. שבו הי' הקב"ה יחידי בעולמו שלא הי' בעולמו אלא הוא" בפני עצמו, לא ביחס להקמת המשכן.

ועוד זאת, כפי שממשיך בב"ר שם: "אתיא כר' יוחנן .. (ד)אמר בשני נבראו", ו"לא אתיא כרבי חנינא .. (ד)אמר) בחמישי נבראו מלאכים", כי, אם בחמישי נבראו המלאכים, הרי גם על יום שני וכו'

94) נשא ז, יב.

92) ראה גם גו"א כאן.

93) פי"ג, ו.

אפשר לומר "יום אחד", "שהי' הקב"ה יחיד בעולמו", כיון שלא נבראו עדיין המלאכים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה להגבאי שימכרו את ה"מצוות"⁹⁵].

* * *

טו. הביאור בהערות אדמו"ר שג' הלשונות "אוכלוסין חיילין ומשריין" הם כנגד ג' הבחי' שרפים חיות ואופנים שבמלאכים — י"ל בפשטות:

"אוכלוסין" — מורה על הריבוי, כדאיתא בגמרא⁹⁶ "הרואה אוכלסי ישראל", "חיל גדול של ששים ריבוא"⁹⁷.

"חיילין" — מלשון אנשי חיל, שיוצאים למלחמה⁹⁸.

ו"משריין" (מחנות) — מדגיש את ענין ההמשכה למטה דוקא, כידוע⁹⁹ החילוק שבין המלאכים שנקראים "משריין" לבין המלאכים שנקראים "רתיכין" (מלשון מרכבה)¹⁰⁰, ש"משריין" הם המלאכים שבבחינת אור ישר, שהו"ע ירדת האור והמשכתו מלמעלה למטה מטה, כמשל חיילות המלך שנשלחים לכל דברי המלך, ו"רתיכין" הם המלאכים שבבחינת אור חוזר, שהו"ע ההעלאה מלמטה למעלה, שכל עילה עולה ונכלל בעילתו ונדבק בו להיות לו לבחי' מרכבה ממשי¹⁰¹.

ועפ"ז יש לבאר הטעם לקריאת ג' הבחי' דמלאכים בשמות אלו:

השרפים שבבריאה נקראים "אוכלוסין" — כי, בבריאה מתחיל מציאות היש באופן של התחלקות לריבוי פרטים, כולל גם ריבוי המלאכים, "אלף אלפים ישמשונה ורבו רבבן קדמוהי יקומו"¹⁰², שכללותם — ששים ריבוא, "אוכלסי", כידוע¹⁰³ שיש ששים ריבוא שרשים כלליים להתהוות כל המלאכים (והנשמות), ועש"ז נקראים המלאכים שבבריאה "אוכלוסין".

99) ביאוה"ז לאדהאמ"צ בשלח לט, ד ואילך.

100) זח"ב מח, ב.

101) ולכן לא נזכר בזהר כאן "רתיכין"

— מכיון שענינם הוא העלאה מלמטה למעלה, ולא המשכה מלמעלה למטה.

102) דניאל ז, יו"ד.

103) ביאוה"ז שם מ, ב.

95) ראה גם שיחת ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון (התועודות א) דאשתקד סי"ב (תו"מ חס"ב ע' 167). וש"נ.

96) ברכות נח, רע"א.

97) פרש"י שם.

98) משא"כ ב"אוכלסי", ש"חיל גדול (של ששים ריבוא) אינו שייך לאנשי חיל שיוצאים למלחמה דוקא, כי אם, ריבוי אנשים, כפשט.

החיות שביצירה נקראים "חיילין" — כי, ביצירה מתחיל עיקר ענין המלחמה עם הרע, מכיון שחציו טוב וחציו רע (משא"כ בריאה שרובו טוב)¹⁰⁴, ועש"ז נקראים המלאכים שביצירה "חיילין", אנשי חיל.

והאופנים שבעשי' נקראים "משריין" — כי, בעולם העשי' מודגשת בעיקר ההמשכה מלמעלה עד למטה מטה, ועש"ז נקראים המלאכים שבעשי' "משריין", שממלאים שליחות המלך למטה מטה¹⁰⁵.

(105) חסר הסיום (המור"ל).

(104) ע"ח שמ"ב ושמ"ז — פ"ד. לקו"ת במדבר ג, ריש ע"ד. ובכ"מ.